

досліджень при Президентіві України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/247/>

Віталій Труш

Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник: кан. екон. наук, доцент Герчаківський С.Д.

УДОСКОНАЛЕННЯ МИТНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ АВТОМАТИЗАЦІЇ МИТНОГО ОФОРМЛЕННЯ

Ефективності здійснення митної справи, у сучасних умовах розвитку міжнародної торгівлі, перешкоджають жорсткі документарні вимоги при перетині державних кордонів, значна кількість митних формальностей та низький рівень автоматизації обов'язкових митних процедур. Тенденції світового розвитку визначають нові завдання зі спрощення митних процедур, процедур логістики на території будь-якої країни.

Підходи до прискорення і спрощення митних процедур визначені Всесвітньою митною організацією у Міжнародній конвенції про спрощення і гармонізацію митних процедур від 18.05.1973 (далі - Кіотська конвенція), Рамкових стандартах забезпечення безпеки і спрощення процедур міжнародної торгівлі.

В стандартах 3.18 (супровідні документи), 3.21 (декларації), 6.9 (митний контроль) і 7.1 (загальні положення) Кіотської конвенції зафіксована вимога використовувати ІТ та електронні засоби в діяльності митних органів. Відповідно до стандарту 7.4 Кіотської конвенції, митні органи зобов'язані створити сприятливу нормативно-правову базу, в тому числі використання методів електронної аутентифікації (наприклад, цифрові підписи). В закріплених в Кіотській конвенції методичних рекомендаціях щодо використання інформаційних та комунікаційних технологій (далі - ІКТ) велику увагу приділено питанням автоматизації митних процедур та управління проектами. Зокрема, розкривають питання: сфери застосування ІКТ (обробка декларацій, випуск товарів, електронні платежі, транзит, зовнішньоторговельна статистика, виконання вимог нормативно-правових документів); процесу розробки систем, управління проектами та змінами; інформаційної безпеки; аутсорсингу в сфері митного оформлення; правові аспекти використання ІТ та багато іншого. В рамках будь-якого проекту з автоматизації митних процедур, націленого на реалізацію положень Кіотської конвенції, слід також застосовувати модель даних ВМО в якості стандартного рішення для систем електронного обміну повідомленнями та даними. Реалізація подібного проекту потребуватиме перегляду, а в більшості випадків і реструктурування митних процесів, а також гармонізації різних вимог до даних, використовуваним відповідними національними прикордонними відомствами, з метою створення єдиного національного масиву даних. Більш того, такі проекти потребують ефективного керівництва, здатного керувати всіма змінами, що відбуваються.

Основним напрямом реформування української митниці та вдосконалення митної системи України є автоматизація процедур митного оформлення товарів, тобто максимальне виключення „людського фактору” при здійсненні митних процедур (обліку, аналізу ризиків, відбору для пост-аудиту тощо), що має на меті значно зменшити корупційну складову в діяльності посадових осіб митниці.

Автоматизація митних процедур припускає використання ІКТ для виконання завдань, що стоять перед митними органами. Дані технології можуть обслуговувати або весь процес митного очищення - від подачі, прийому та обробки імпорتنих, експортних і транзитних вантажних і товарних декларацій та оплати необхідних мит та податків, до випуску товарів із зони митного контролю, або тільки його частину. Автоматизація митних процедур відкриває нові можливості перед митними органами, в тому числі можливість обробки декларацій до прибуття вантажів на кордон і автоматизований випуск товарів за наявності необхідних гарантій і забезпечення. Крім того, це може спростити застосування систем управління

ризиками та виборчого контролю на підставі оцінки наявних ризиків, а також збір даних для формування звітності за зовнішньоторговельними операціями.

Існує безліч проблем, пов'язаних з недостатньою автоматизацією митних процедур або з самими проектами з автоматизації митних процедур. Серед найбільш актуальних проблем, що здійснюють безпосередній вплив на процес спрощення процедур торгівлі можна відзначити наступні:

- численні можливості для втручання в процес митного оформлення і неформальні контакти між суб'єктами торгівлі/брокерами та співробітниками митниці, а також оплата готівкою митних зборів і податків часто сприяють розквіту корупції, тим самим гальмуючи торгівлю і розвиток економіки. Тому дії митних органів, що не використовують сучасні засоби автоматизації, негативно позначаються на економічному розвитку країни;

- обробка оформлених на папері вантажних і товарних декларацій вручну займає дуже багато часу. Враховуючи брак кваліфікованих фахівців з митного оформлення, митні органи в перспективі просто не зможуть впоратися зі зростаючими обсягами міжнародної торгівлі, якщо будуть і далі продовжувати використовувати ручний метод обробки митної документації;

- однак навіть митні органи, які застосовують ІТ-системи, часто вимагають подальшого надання митної декларації і у паперовому вигляді, так як їм, як і раніше потрібний підпис декларанта, зроблений ним від руки. Замість того, щоб скористатися всіма перевагами безпаперового режиму, такі митні органи дублюють вимоги до декларантам (а відповідно і їх витрати), запитуючи як паперову, так і електронну декларацію.

- проекти з автоматизації митних процедур досить складні в реалізації і вимагають наявності достатніх аналітичних і управлінських ресурсів для ефективного визначення та управління технічними вимогами та вимогами до користувачів, а також для розробки практично здійсненого плану з реалізації, розвитку та моніторингу проекту, так само як і для безпосередньої роботи такого проекту. На жаль, у багатьох країнах митним органам не вистачає навичок для реалізації таких великомасштабних трансформаційних проектів. У зв'язку з цим дуже часто проекти не доводяться до кінця, а створювані системи занадто затратні і працюють недостатньо ефективно.

Однак лише деякі митні органи володіють необхідними технічними та людськими ресурсами для самостійної реалізації проекту з автоматизації митних процедур. Всі митні органи повинні в обов'язковому порядку мати професійну команду фахівців з ІТ, здатну управляти технічними вимогами та вимогами до користувачів, а також забезпечувати належний рівень координації та відповідальності в рамках реалізованого ІТ-проекту. Крім того, митним органам слід розглянути можливість залучення фахівців із зацікавлених національних і зарубіжних компаній, що працюють на ринку ІТ та інформаційних послуг, для надання сприяння у своєчасній розробці та впровадженні митної ІТ-системи.

На сьогодні поступово здійснюється впровадження автоматизованих систем, які будуть забезпечувати цілодобовий безперервний контроль за виконанням митних процедур при переміщенні транспортних засобів будь-яких типів та розмірів без втручання працівників митного органу.

З початку 2014 року митницями Державної фіскальної служби оформлено 1 757 тис. митних декларацій, з яких 1 480,7 тис. - в електронній формі.

Серед загальної кількості електронних митних декларацій, оформлених протягом 7 місяців, більшість складають імпорتنі - 460,3 тис. шт. Експортних декларацій оформлено за цей період 422,8 тис. шт., транзитних - 83,8 тис. шт., інших - 513,8 тис. шт.

Крім того, з травня 2013 року митниці Державної фіскальної служби запровадили оформлення товарів за електронними попередніми митними деклараціями типу „ЕА". За січень – липень 2014 року було оформлено 19,9 тис. таких митних декларацій.

Оновлення митної системи є комплексним та вкрай складним завданням, реалізація якого неможлива без системних законодавчих перетворень.

Література:

3. Офіційний сайт Всесвітньої митної організації [Електронний ресурс]. - Режим доступу : <http://www.wcoomd.org/en.aspx>
4. Державна фіскальна служба України. Офіційний портал [Електронний ресурс].

Ірина Хавтур

Тернопільський національний економічний університет
Науковий керівник: д-р екон. наук, професор Десятнюк О.М.

ПРОБЛЕМИ ОПОДАТКУВАННЯ СТРАХОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

В сучасних умовах розвитку економіки чільне місце займає страховий ринок України, який розвивається під впливом різних об'єктивних чинників. Найважливішим з них є податкова політика щодо страхових компаній, яка повинна базуватися на реалізації та поєднанні фіскальної і стимулюючої функції податків у контексті забезпечення податкових надходжень до Державного бюджету України та розвитку страхової діяльності. На жаль, податкове регулювання страхової діяльності в Україні є недосконалим та потребує реформування у частині зменшення податкового навантаження на страховиків і стимулювання їх діяльності, уникнення подвійного оподаткування доходів від страхової діяльності.

З 1 січня 2011 року вступив в дію Податковий кодекс України, який суттєво змінив податкову систему в країні. Значні зміни неодноразово відбувались у системі оподаткування страхової діяльності. В умовах сьогодення страхові компанії, що здійснюють ризикові види страхування, сплачують податок на прибуток за ставкою 18% вкінці календарного року та податок на дохід від страхової діяльності за ставкою 3%, а страховики із страхування життя – 0 % за договорами з довгострокового страхування життя, договорами добровільного медичного страхування та договорами страхування у межах недержавного пенсійного забезпечення, зокрема договорами страхування додаткової пенсії. Відповідно до таких нововведень в податковому законодавстві очевидне подвійне оподаткування страхової діяльності, що, як свідчить практика, негативно позначається на розвитку страхового бізнесу в Україні. Це пов'язано з тим, що: навантаження на фонд оплати праці (ФОП) не знизиться (оскільки в кризовій ситуації у страховиків не буде можливості виконати умови для застосування понижуючого коефіцієнта), а податкове навантаження на страховика збільшиться сукупно до 30 %. Відсутнім є чітко прописаний перелік витрат, який враховується при визначенні фінансового результату страховика до оподаткування, тому незрозуміло, які витрати необхідно віднімати при розрахунку бази оподаткування з інших доходів. Також не зазначено, які страхові резерви можливо враховувати при визначенні фінансового результату до оподаткування, що, в свою чергу, впливає на збільшення бази оподаткування і, як наслідок, збільшення обсягу податку на прибуток.

Позитивним фактом є встановлення 0% ставки оподаткування страхових премій з добровільного медичного страхування, однак за умови, що виплата здійснюється на користь закладів охорони здоров'я. Якщо у договорі зазначено про відшкодування витрат застрахованій особі у вигляді компенсації, то застосовується ставка 3 %. Наслідком таких нововведень є ухилення від сплати податків страховиками, що є негативним явищем, яке прослідковується у податковій практиці. Страхові компанії, які мають спеціальні установи, призначені для інвестування у ризиковані інноваційні проекти, так звані венчурні фонди, згідно чинного законодавства не сплачують податків. Тобто страхова компанія зазначає про заборгованість перед даним фондом, якої в реальності немає, і щомісяця пересилає гроші на рахунки венчурного фонду. Згодом кошти назад повертаються до страхової компанії. Ще однією схемою є створення офшорних страхових фірм, на адрес яких пересилаються доходи, зокрема страхові премії, які не будуть оподатковуватися податком на прибуток.